

УДК 343.2

Самофалов Леонід Прохорович –

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного права
Академії Державної пенітенціарної служби

Leonid P. Samofalov –

candidate of juridical sciences, associate professor,
assistant professor of department for theory and history of state and law,
constitutional law,
Academy of the State Penitentiary Service
(34 Honcha str., Chernihiv, 14000, Ukraine)

Самофалов Олександр Леонідович –

кандидат юридичних наук,
начальник коледжу Академії
Державної пенітенціарної служби

Oleksandr L. Samofalov –

candidate of juridical sciences,
head of the College of
Academy of the State Penitentiary Service
(34 Honcha str., Chernihiv, 14000, Ukraine)

Порівняльна характеристика кримінальних покарань України та Республіки Молдова

У статті проведено порівняльний аналіз застосування кримінальних покарань України та Республіки Молдова, їх відмінність та відповідність сучасним потребам побудови цивілізованої європейської країни. Зроблені у статті висновки і пропозиції дають підстави внести зміни та доповнення до деяких вітчизняних законодавчих актів.

Ключові слова: покарання, злочин, засуджений, позбавлення волі, кримінальний кодекс, виправлення, ресоціалізація.

В статье проведен сравнительный анализ применения уголовных наказаний Украины и Республики Молдовы, их отличие и соответствие современным потребностям построения цивилизованной европейской страны. Сделанные в статье выводы и предложения дают основания внести изменения и дополнения к некоторым отечественным законодательным актам.

Ключевые слова: наказание, преступление, осужденный, лишение свободы, уголовный кодекс, исправление, ресоциализация.

L.P. Samofalov, O.L. Samofalov Comparative Analysis of Criminal Punishments in Ukraine and Moldova Republic

The paper provides a comparative analysis of implementation of criminal punishments in Ukraine and Moldova, their differences and compliance with modern needs of a civilized European country. Post-soviet countries attempted to be integrated in European structures first. Improvement of criminal legislation which had to take into account best practices of criminal law legislation was part of this process. After adopting effective Criminal Code of Ukraine national scholars started solving issues related to comparative analysis of criminal legislation. It has been noted that nowadays there is no comparative research on criminal punishments in Ukraine and Moldova. That is why it is necessary to analyze positive and negative experience of both countries. Majority

scholars in criminal law define punishment as a type of compulsory criminal law measures which are applied by court on behalf of the state and aimed at compulsory restriction of human rights and freedoms and imposition of additional obligation on a person. It has been highlighted that according to the Criminal Code of Moldova Republic the purpose of the punishment is renewal of social justice apart from correction and prevention of convicted persons from committing new crimes. Unlike national Criminal Code the Criminal Code of Moldova Republic provides clear and wide peculiarities of deprivation of liberty. It focuses on duration of restriction of liberty for various categories of people, types of institutions as well as conditions of imprisonment. As a result it has been concluded that criminal legislation of Moldova Republic has enough provisions which can be compared with certain provisions of Ukrainian legislation and they should be investigated. Some of them should be even implemented in national criminal law system.

Keywords: *punishment, crime, convicted person, deprivation of liberty, criminal code, correction, resocialization.*

Постановка проблеми. Кожна цивілізована країна не може існувати та розвиватися без прийняття необхідних законодавчих актів які повинні регулювати певні процеси суспільного життя та держави в цілому. Після проголошення незалежності в колишніх республіках СРСР почалися певні політичні та економічні трансформації, які стали підґрунтям для відновлення і розвитку нових суспільних відносин. Першими кроками пострадянських держав була спроба інтегруватися в європейські структури. Для деяких колишніх республік СРСР така інтеграція була основною умовою їхнього існування як незалежних держав. Звичайно це стосувалося і вдосконалення кримінального законодавства.

Як зазначає М.І.Хавронюк, кримінальне право України з метою досягнення найвищої ефективності його норм повинно враховувати всі найкращі досягнення європейської і світової кримінально-правової думки та зарубіжного кримінального законодавства. Для цього важливо здійснювати компаративістські (порівняльні) дослідження і вміло розпоряджатися їх результатами в законотворчій діяльності, а також під час інтерпретації і застосування положень кримінального законодавства. [2, с.298]

У Європі взаємний інтерес до іноземного кримінального права проявився ще в середині XIX ст. У 1852 р. в Італії було видано фундаментальну тритомну працю Л. Дзуппета «Повний курс порівняльного кримінального законодавства», в якому автор за тематичним принципом провів аналіз кримінального законодавства кількох європейських країн. У 1894 і 1899 рр. в Німеччині за редакцією Ліста і Крузена вийшло двотомне видання «Сучасне

кримінальне законодавство в порівняльному викладенні». У 1955 р. у ФРН почалась публікація багатотомного видання, що містило нариси кримінального права деяких держав (у 1957 р. воно частково перекладалось і видавалось російською мовою у «Видавництві іноземної літератури»). У Франції двома виданнями в 1995 і 2002 рр. вийшла монографія французького пеналіста Ж. Праделя «Порівняльне кримінальне право». У ній досліджене законодавство Франції, Німеччини, Італії, Англії, США, Канади, Швейцарії[1, с.3-4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До 2001 року кримінальне законодавство Європейських держав в Україні досліджувалося на досить низькому рівні. Після прийняття чинного КК України вітчизняні вчені в галузі кримінального права почали поступово розв'язувати проблемні питання різних зарубіжних країн. Насамперед, порівняльним дослідженням кримінального законодавства в цілому були присвячені праці таких видатних вчених як: Ю.В. Бауліна, А.М. Бойко, В.К. Грищука, Н.О. Гуторова, О.О. Дудорова, В.П. Ємельянова, Б.О. Кирись, О.М. Костенко, О.М. Лемешко, М.І. Мельника, В.О. Меркулова, В.А. Мисливого, В.О. Навроцького, О.В. Надена, В.І. Осадчого, Ю.А. Пономаренко, А.В.Савченко, М.І.Хавронюка та ін..

Невирішені раніше проблеми. Майже на сьогодні не існує наукових праць присвячених порівняльній характеристиці кримінальних покарань України та Республіки Молдови. Тому, враховуючи пострадянське минуле, історичні процеси становлення, в деякій мірі, однакових за розвитком держав дають підстави для аналізування позитивного та негативного досвіду реалізації кримінальних покарань.

Мета. Метою роботи в цілому є висвітлення та при необхідності вивчення позитивного досвіду кримінального законодавства Республіки Молдови та на основі порівняльних характеристик встановити ефективність застосування кримінальних покарань обох незалежних держав.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до розгляду порівняльних характеристик, необхідно зазначити, що собою являє покарання, яка мета кримінальних покарань у цих країнах, що є між ними спільного та в чому полягає їх відмінність.

Більшість вчених в галузі кримінального права не відхиляються від загального визначення покарання та інтерпретують його у вигляді, що – це вид примусових заходів кримінально-правового впливу, що застосовується судом від імені держави і полягають в примусовому обмеженні прав і свобод особи та покладанні на неї додаткових обов'язків [6, с.331].

Проблема мети покарання цікавила багатьох учених-юристів і філософів, що працювали в галузі кримінального права, протягом усієї історії його розвитку. Багато запропонованих ними концепцій і теорій не дали однозначного тлумачення цієї складної проблеми. Проте серед їх множин можна виділити дві основні групи: а) абсолютні теорії покарання (теорії відплати); б) відносні теорії покарання (теорії досягнення корисних цілей) [3, с.350].

М.І.Хавронюк у своєму дисертаційному дослідженні наголошує, що спільним для більшості постсоціалістичних держав є те, що метою покарання визнаються загальне і спеціальне попередження [4, с. 17].

Вереша Р.В. метою покарання визначає, той кінцевий наслідок, до якого прагне держава, щодо ресоціалізації засудженого та запобігання вчиненню злочинів [5, с. 238].

Кримінальний кодекс України, зокрема ч.2 ст.50 зазначає, що покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами [7].

У свою чергу, КК Республіки Молдова у ч.2 ст. 61 вказує, що покарання має на меті поновлення соціальної справедливості, виправлення засудженого, а також попередження

скоєння нових злочинів як засудженими так і іншими особами [8].

Впевнено можна пересвідчитися, що кримінальний закон РМ не передбачає ознаку покарання, як кару за вчинення злочину, а першою метою встановлює поновлення соціальної справедливості, тобто з одного боку відновлення порушених прав потерпілих завданих злочинним діянням, а з іншого, відповідні заходи та встановлення обмежень відносно особи яка порушила певні заборонювальні норми.

Окремої уваги потребує розгляд основного поставленого питання щодо порівняльних характеристик покарань передбачених кримінальним законодавством наведених вище держав. Так, ч.1 ст.51 КК України передбачає дванадцять видів покарань, зокрема: 1) штраф; 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 4) громадські роботи; 5) виправні роботи; 6) службові обмеження для військовослужбовців; 7) конфіскація майна; 8) арешт; 9) обмеження волі; 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; 11) позбавлення волі на певний строк; 12) довічне позбавлення волі.

На відміну від законодавства України, ч.1 ст. 62 КК РМ встановлює, що до осіб які вчинили злочин можуть застосовуватися такі види покарань: штраф; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; позбавлення військового або спеціального звання, класного чину та державних нагород; неоплачувана праця на користь суспільства; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі.

Таким чином, ми бачимо, що деякі із зазначених покарань мають спільні риси та враховуючи їх назву відповідне призначення. Але все ж таки відмінностей багато і вони мають суттєве значення. Одразу необхідно зазначити їх кількість. Український законодавець певним чином надає досить великий перелік кримінальних покарань, на відміну Молдавському, який передбачає тільки шість, що є на половину менше від зазначених покарань в КК України.

На першому місці у обох кодексах розміщене покарання у вигляді штрафу, що за своєю суттю є найбільш м'яким видом кримінального покарання. Чинні кодекси вказаних держав, штраф відносять як до основних, так і до додаткових видів покарань. За своїм змістом та метою призначення термін штрафу суттєвої різниці немає і відповідно накладається тільки судом і обов'язково в межах встановлених на підставі КК України та КК РМ.

Відповідно до ч. 2 ст. 53 КК України, розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини цього Кодексу не передбачено вищого розміру штрафу. За вчинення злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, розмір штрафу, що призначається судом, не може бути меншим за розмір майнової шкоди, завданої злочинцем, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу, незалежно від граничного розміру штрафу, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу. Суд, встановивши, що такий злочин вчинено у співучасті і роль виконавця (співвиконавця), підбурювача або пособника у його вчиненні є незначною, може призначити таким особам покарання у виді штрафу в розмірі, передбаченому санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, без урахування розміру майнової шкоди, завданої злочинцем, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу [7].

Поряд з цим, ч. 2 та ч.3 ст. 64 КК Республіки Молдова зазначає, що штраф накладається в умовних одиницях. Одна умовна одиниця штрафу прирівнюється 20 леям. Розмір штрафу для фізичних осіб встановлюється в залежності від характеру та тяжкості скоєного злочину з урахуванням майнового стану винного в межах від 150 до 1000 умовних одиниць, а за корисні злочини – до 5000 умовних одиниць, виходячи з розміру умовної одиниці на момент вчинення злочину [8].

Проводячи аналіз зазначених норм необхідним є вирішення питання про

актуальність застосування такого виду покарання, а також відповідності всім загальноприйнятим принципам кримінального права. Звичайно, беззаперечно необхідно погодитися з існуванням певного грошового стягнення з особи яка вчинила не суттєве правопорушення. Але є і інша неприємна сторона при накладенні штрафу. У грошовому еквіваленті, відповідно вітчизняного законодавства сума стягнення у виді штрафу коливається від 510 гривень до 850000 гривень, що в свою чергу ніяким чином не впливає на відшкодування завданих злочинцем збитків в разі заявленого цивільного позову. На даний час в Україні встановлений розмір прожиткового мінімуму на рівні 1600 гривень.

Кодекс Молдавської Республіки у грошовому вигляді розмір штрафу для фізичних осіб встановлює від трьох тисяч до ста тисяч леїв. Станом на 2017 рік прожитковий мінімум населення Молдови становить близько 2000 леїв.

Відповідно до вказаного, можна пересвідчитись, у порівнянні з прожитковим мінімумом максимальне фінансове стягнення на користь держави з засудженого в Україні значно більше ніж у Молдові.

Кожне покарання, не виключенням є штраф, при його призначенні повинно обов'язково ґрунтуватися на основних принципах кримінального права. У статті не має сенсу розглядати всі принципи, але принцип індивідуалізації покарання має безпосереднє значення для вирішення цього питання. Засуджена вироком суду за скоєння відповідного злочину особа повинна сплатити штраф, сума якого зазначена судом. Якщо враховувати, принцип індивідуалізації, засуджений повинен нести покарання особисто. Тобто, якщо у нього на утриманні є діти або батьки, вони повинні також нести певні обмеження та відчувати різні труднощі, пов'язані з фінансовими можливостями.

Враховуючи наведе доречним буде зазначити, що чинне законодавство в частині застосування штрафу не визначає та не враховує різні соціальні обставини обмеження прав інших осіб.

В зв'язку з тим, що кількість покарань суттєво відрізняється, ми обмежимося розгляд тих які є спільними і у довільному порядку.

Наступний вид покарання який зазначений в обох кодексах розглянутих країн є позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Загалом кримінальне законодавство України та Молдови дане покарання особливо не відрізняє. Передбачається його застосування як основного, так і додаткового. Єдиною відмінністю є термін призначення. ККУ визначає, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене як основне покарання на строк від двох до п'яти років або як додаткове покарання на строк від одного до трьох років, а КК РМ строк призначення не розділяє на основне і додаткове та зазначає єдиний термін від одного до п'яти років.

Актуальним, на нашу думку, є додатковий вид покарання у вигляді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, який передбачений ст.54 КК України. На відміну від вітчизняного кодексу, ст. 66 Кримінального кодексу РМ дане покарання визначає як позбавлення військового або спеціального звання, класного чину та державних нагород. Особливою та значною відмінністю яка має досить суттєве значення є поняття позбавлення державних нагород. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державні нагороди України», державні нагороди України є вищою формою відзначення громадян за видатні заслуги у розвитку економіки, науки, культури, соціальної сфери, захисті Вітчизни, охороні конституційних прав і свобод людини, державному будівництві та громадській діяльності, за інші заслуги перед Україною [9]. Перелік державних нагород та осіб які можуть бути нагородженими досить розширений і має певне значення для вирішення деяких суспільних процесів.

Впевнено можна погодитись з законодавцем Молдови щодо вказаного виду покарання. В зв'язку з тим, що при нагородженні осіб державними нагородами їх моральні та інші якості ніким не вивчаються і від скоєння різних злочинів вони не застраховані. Поряд з цим деякі особи користуючись правом бути нагородженими можуть вчиняти злочини пов'язані з отриманням державних нагород.

Наприклад, «мати - героїня» вчиняє злочини у відношенні свої дітей, власник нагородженою іменною вогнепальною зброєю може скоїти умисне вбивство, навіть з корисливих мотивів або декількох осіб, де зброя виступає прямим знаряддям злочину. Також, засуджений за один із злочинів (наприклад, державна зрада) проти основ національної безпеки України, на нашу думку, обов'язково повинен бути позбавлений державної нагороди.

Таким чином, доречно провести певний аналіз судової практики засудження до кримінальних покарань осіб маючих державні нагороди та визначитись з необхідністю внесення доповнень в цій частині.

Останній вид покарання не пов'язаний з позбавленням волі відповідно до ст. 67 КК РМ є неоплачувана праця на користь суспільства. Вітчизняне кримінальне законодавство дане покарання згідно ст. 56 ККУ зазначає, як громадські роботи. Основною відмінністю є те, що Молдавський кодекс неповнолітніх засуджених до такого покарання не виводить в окрему категорію та не визначає менший строк відбування покарання.

Важливий та найбільш розповсюджений в усіх країнах вид основного покарання є позбавлення волі на певний строк. На перший погляд аналізуючи розглянуте покарання суттєвих відмінних характеристик не прослідковується. Але, КК РМ чітко та розширено дає зрозуміти особливості позбавлення волі. Він досить повно сконцентровує увагу на терміни позбавлення волі для різних категорій осіб, види установ, а також умови в яких відбувають покарання засуджені. Також відмінність полягає у максимальному терміні, який у Молдавії становить до двадцяти років, на відміну від кримінального законодавства України який за загальним правилом не більше п'ятнадцяти. В зв'язку з тим, КК РМ не встановлює відповідальності та покарання неповнолітніх у окремому розділі, він зазначає категорію осіб від 16 до 18 років у відповідних частинах статей де йдеться мова стосовно повнолітніх.

Останнім та найсуворішим видом кримінальних покарань законодавство про кримінальну відповідальність обох незалежних держав визначає довічне позбавлення волі. В свою чергу необхідним є відзначити, що в деяких

європейських країнах до сих пір залишається за скоєння певних злочинів смертна кара, що наш погляд, на даний час не відповідає розвитку цивілізованих відносин.

В цілому, довічне позбавлення волі полягає у позбавленні засудженого волі на весь залишок його життя і тільки у випадках прямо передбачених санкціями статей Особливих частин Кримінальних кодексів розглядуваних країн. Чинний Кримінальний Закон України обмежує застосування даного покарання щодо неповнолітніх та осіб, які скоїли злочин у віці понад 65 років, а також щодо вагітних жінок. Так як, Кримінальне законодавство Молдови звільняє від довічного позбавлення волі всі категорії жінок і неповнолітніх та взагалі не встановлює критерії по віку.

Так, проведеним аналізом, необхідно визнати та впевнено стверджувати, що з метою правильного застосування Кримінального законодавства, а також отримання позитивного досвіду, а саме в сфері призначення відповідних

покарань, потрібно постійно вивчати і аналізувати Кримінальні кодекси різних незалежних держав.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що кримінальне законодавство Молдови містить достатньо норм, які можуть бути порівняні з конкретними нормами українського законодавства та без перебільшення потребують вивчення, а також деякі з них впровадження у вітчизняну кримінально-правову систему. Зокрема, слід доповнити статтю 54 КК України поряд з іншими обмеженнями, позбавленням державних нагород. Необхідно підкреслити, що у сучасних умовах застосування кримінального законодавства є неможливим без поглибленого вивчення позитивного іноземного досвіду в сфері кримінальних покарань та у інших не менш важливих наукових і практичних напрямках.

Список використаних джерел:

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов ; под общ. ред. С. П. Щербы. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 446 с.
2. Хавронюк М. І. Наукове осмислення правової доктрини та кримінального законодавства зарубіжних країн / М. І. Хавронюк // Вісник Асоціації кримінального права України. – Випуск 1/2013. – С. 298-347.
3. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 528 с.
4. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: автореф. дис... доктора юрид. наук : 12.00.08 / М. І. Хавронюк ; Львівському державному університеті внутрішніх справ. – Л., 2007. – 36 с.
5. Вереша Р. В. Кримінальне право України: Загальна частина : навч. посібн. / Р. В. Вереша. – вид. 3, перероб. та доп. – К. : Алерта, 2014. – 352 с.
6. Кримінальне право : навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К. : Ваіте, 2014. – 944 с.
7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
8. Кримінальний кодекс Республіки Молдова від 18 квітня 2002 року № 985-XV [Електронний ресурс] / Парламент Республіки Молдова. – Режим доступу : https://www.unodc.org/tldb/pdf/Moldova/Penal_Code_of_Moldova.pdf.
9. Про державні нагороди України : Закон України від 16.03.2000 року № 1549-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/1549-14.

References:

1. V. N. Dodonov, *Sravnytelnoe uholovnoe pravo. Obshchaia chast : monohrafiya* / V. N. Dodonov ; pod obshch. red. S. P. Shcherby. – M. : Yurlytynform, 2010. – 446 p.
2. M. I. Khavroniuk, *Naukove osmyslennia pravovoi doktryny ta kryminalnoho zakonodavstva zarubizhnykh krain* / M. I. Khavroniuk // *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. – Vypusk 1/2013. – Pp. 298-347.
3. *Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna : pidruchnyk* / V. I. Borysov, V. Ya. Tatsii, V. I. Tiutiuhin ta in.; za red. V. Ya. Tatsiia, V. I. Borysova, V. I. Tiutiuhina. – 5-te vyd., pererobl. i dopov. – Kh. : Pravo, 2015. – 528 p.
4. M. I. Khavroniuk, *Kryminalne zakonodavstvo Ukrainy ta inshykh derzhav kontynentalnoi yevropy: porivnialnyi analiz, problemy harmonizatsii: avtoref. dys... doktora yuryd. nauk : 12.00.08* / M. I. Khavroniuk ; Lvivskomu derzhavnomu universyteti vnutrishnikh sprav. – L., 2007. – 36 p.
5. R. V. Veresha, *Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna : navch. posibn.* / R. V. Veresha. – vyd. 3, pererob. ta dop. – K. : Alerta, 2014. – 352 p.
6. *Kryminalne pravo : navchalnyi posibnyk* / za zah. red. M. I. Khavroniuka. – K. : Vaite, 2014. – 944 p.
7. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 roku No. 2341-III* [Elektronnyi resurs] / Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
8. *Kryminalnyi kodeks Respubliky Moldova vid 18 kvitnia 2002 roku No. 985-KhV* [Elektronnyi resurs] / Parlament Respubliky Moldova. – Rezhym dostupu : https://www.unodc.org/tldb/pdf/Moldova/Penal_Code_of_Moldova.pdf.
9. *Pro derzhavni nahorody Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16.03.2000 roku No. 1549-III* [Elektronnyi resurs] / Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu : zakon.rada.gov.ua/laws/show/1549-14.